

מועדון יהודי לספורט "מכבי" קרקוב

לפי "היהודים בקרקוב, חייה וחורבנה של קהילה עתיקה"
הוצא לאור על ידי ועדת ההנצחה של יוצאי קרקוב בחיפה, חיפה, תשמ"א-1981

הקמת המועדון

מועדון מכבי קרקוב נבט באקלים המיוחד ששרר בתחילת המאה העשרים בקרב קומץ צעירים יהודים בעיר, רובם סטודנטים באוניברסיטה ותלמידים בבתי הספר התיכוניים. להיווצרותו של אקלים זה הביאו התמורות שחלו באירופה במאה הקודמת, ובעיקר ההתעניינות המחודשת בספורט, קריאותיהם של הרצל ושל נורדאו להתחדשות הגופנית של העם היהודי, ויחסם הבלתי אוהד של רוב הספורטאים הפולנים בעיר כלפי הסטודנטים היהודים.

הנסיבות הספציפיות להקמתה של מכבי לא היו מן השכיחות: הדבר קרה בתום ויכוח סוער בנושא הפעילות הגופנית, שניטש בארגון הסטודנטים היהודים בעיר, ארגון Przedświt (פּרֶדְסְוויט – "השחר"), עת עמדה להתקבל ההצעה להסתפק בהתעמלות באולם סגור. על הצעה זו ערער הסטודנט הנריך לזר, אשר הצביע על הצורך החיוני להגשים את קריאותיהם של הרצל ושל נורדאו וטען כי הרגורציה הפיסית של הצעירים היהודים לא תושג על ידי התעמלות בלבד, שפירושה פעילותם של מעטים, אלא באמצעות פעילות ספורטיבית עממית המונית מאורגנת, שיכולה להתבצע רק בשדה הפתוח ובמגרשי הספורט. כשהרוב המכריע הגדיר את הצעתו כבלתי ריאליטית והצביע נגדה, קם הנריך לזר והכריז שהוא עצמו יישים את דבריו בכוחות שלו. ואכן, מאותו היום החל בארגונה של קבוצת כדורגל, קבוצה שממנה התפתח מועדון הספורט מכבי קרקוב (לפי ברנארד הלפרן, מראשוני מכבי – בעל פנקס חבר מס' 1 – שהיה נוכח בעת אותו ויכוח).

קבוצת המייסדים

הנריך לזר שדגל בפעילות ספורטיבית לשם הנאה מעצם הפעילות, הציב לעצמו מספר משימות חברתיות-לאומיות: פופולריזציה של הספורט ברחוב היהודי ובעיקר בקרב הדור הצעיר; חינוך הצעירים לתחושת גאווה וכבוד לאומי ברוח האידיאלים של המכבים העתיקים, תוך שאיפה לאמנציפציה של העם היהודי ולהגשמה של רעיון התחייה הלאומית; מאבק לשם השגת זכויות שוות לצעירים אלה להתמודדות ספורטיבית חובבנית מכובדת. כל אלה היו גם לעקרונותיה ומשימותיה העיקריות של מכבי.

קבוצת הכדורגל הראשונה של מכבי גובשה בעיקר מהתלמידים היהודים ששיחקו כדורגל במסגרת הקבוצות של בתי-הספר התיכוניים הממלכתיים שבעיר, ובפרט אלה שבקבוצת Różowy (רוז'ובי – "הוורודים") נערים ששיחקו ב"שמאצ'יאנקה" (כדור עשוי סמרטוטים) בשטח שליד הכנסה "נא סקאלצה" שבתחומי הרובע היהודי, וכן מ"כדורגלנים" מ"שדה בירנבאום" שבקרבת ארמון הוואול הסמוך לרובע. רוב הנערים היו בני 15-17. על פי עדותם של על פי עדותו של ב. הלפרן, אז תלמיד ב"ס תיכון שהיה "קפטן" קבוצת "הוורודים" ולפי פ.

שנברג ששיחק ב"שדה בירנבאום" המשחקים התנהלו על פי "כללים" דומים לאלה שהיו מקובלים אז על הנוער הפולני בעיר; השערים, למשל, היו עשויים ממקלות במבוק.

הקבוצה החלה את פעולתה עוד לפני שנרשם המועדון באופן רשמי, אך רק לאחר שעו"ד ד"ר איגנצי מאהלר לקבל פורמלית את כס נשיאות המועדון נוסדה רשמית מכבי ב-21.7.1909 (15 החברים המייסדים היו צעירים מכדי לחתום על המסמכים הקשורים ברישום החוקי של המועדון).

כעבור זמן לא רב העזו הצעירים לצאת ולשחק גם מחוץ לרובע היהודי, ב"בולוניה" - שטח רחב-ידיים שמערבה של העיר, ולבסוף גם בפארק הספורט ע"ש ד"ר יורדן, הסמוך ל"בולוניה", מקום בו התרכזה הפעילות הספורטיבית של הנוער הפולני. בו בזמן עשו ראשוני מכבי מאמץ למשוך לשורותיהם את הנוער היהודי המתבולל (כי ההתבוללות עדיין היתה בין המאפיינים של רוב היהודים שלמדו באוניברסיטה ובבתי-הספר התיכוניים בעיר) ו"לקנות את נפשותיהם" של האברכים שראו אותם בועטים בהתלהבות ב"מאצ'אנקה" במגרשים ריקים וליד ה"חדרים". בשתי הזירות רשמו המכבים הצלחות.

הופעות ראשוני מכבי ב"בולוניה בתלבושתם התכלת-לבן (בניגוד בולט לצבעי לבן-אדום הלאומיים של הקבוצות הפולניות "קראקוביה" ו-"ויסלה") היו מלוות במאבק נגד דעות קדומות של רוב ל הציבור היהודי, שלעג להם על כי שיחקו בכדור ורגז עליהם ששיחקו בשבת, וכן בגילויי שנאה פראית מצד הגויים שלעיתים אף יידו אבנים בספורטאי מכבי. מכבי היתה צריכה להלחם באנטישמיות (כולל ה"סעיף הארי" של מספר מועדוני ספורט פולניים אשר שאפו למנוע את השתתפותם של הספורטאים היהודיים בארועי ספורט), ומאידך היה על חבריה להאבק בהתבוללות, להתמודד עם האורתודוקסיה היהודית ולעמוד בפני התחייכותה הלא-חיובית, לפחות בתחילה, של התנועה הציונית בעיר.

בראשית לא היה נגד מי לשחק. הקבוצות הפולניות התייחסו בזלזול כלפי היהודים וסרבו להתייצב מול המכבים. אך עם הזמן נמצאו גם פרטנרים למשחק, ומכבי החלה לצעוד קדימה. לאחר שהורשו הספורטאים שלה להשתמש במגרש "גרונוולד" שהוקם ב-1910 ב"בולוניה" לרגל הכינוס הארצי של "סוקול" הפולני החלו גם הם לארגן מסגרות נוספות של ענפי ספורט, ובעיקר את הסקציה של האתלטיקה הקלה. במשך שנתיים לערך גדל מספר חברי מכבי מ-38 חברים שהיו רשומים בעת יסודה הרשמי ל-128. עוד לפני מלחמת העולם הראשונה הושגו השגים נאים בפרט בכדורגל, למשל במשחקים נגד "פוגון" ו-"חשמונאים" מלבוב, "הכוח" מוילנה ו"ל.ק.ס" מלודז', ובאתלטיקה קלה. מלחמת העולם הראשונה הפסיקה את כל פעילויותיה.

קבוצת הכדורגל של מכבי, 1.9.1916

בתקופה זו לא עמדו לרשות המכבים אמצעים כספיים, מלבד אמצעים עצמאיים, ואלו היו מצומצמים מאד. רובם התפרנסו, למדו ועסקו בספורט בעת ובעונה אחת. על סיוע מהבית לא חשבו כלל, ובמרבית המקרים התנגדו ההורים לפעילות הספורטיבית. רק ההתלהבות הגדולה, המסירות וההתמדה של המכבים אפשרו

להם להתגבר על הקשיים הכספיים בשנים אלו. חלקית נפתרה הבעיה באמצעות מבצעי איסוף כספים ברחובות העיר ובנשפי רקודים שנוהלו על ידי נשות המכבים, והלה שנברג בראשם. גב' הלה שנברג שהיתה באותה תקופה מזכירתו ויד ימינו של יו"ר הקהילה היהודית, ד"ר רפאל לנדאו, הועילה לא מעט לפעולות מכבי. היא קבלה רשות לערוך את מבצעי ההתרמה ברחובות כל העיר, ולא רק בתחום הרובע היהודי. ההתרמות התקיימו ליד שולחנות קטנים שניצבו על המדרכות, ועליהם שלטים לעידוד תרומות. בתקופה מאוחרת יותר היא השיגה רישיון מהעירייה להקמת במות במגרשה של מכבי, למרות שלפי תוכנית בנין העיר שטח זה היה בתחום מבואות הגשר על הנהר ויסלה. גב' שנברג התחייבה בשם מכבי כי לפי דרישת העירייה תוסרנה הבמות בכל עת, וכך שכנעה את סגן ראש העיר דאז, אינג' י. שרא, והשיגה את האישור.

אחרי מלחמת העולם הראשונה

בשנותיה הראשונות של פולין העצמאית, לאחר מלחמת העולם הראשונה, השתנה לטובה יחסם של המוסדות העירוניים כלפי מכבי. בשנת 1919 קיבל המועדון שטח להקמת מגרש ספורט. אחת מנקודות המפנה מבחינה זו היתה כאשר נציגי מכבי נתקבלו לראיון על ידי ראש העיר דאז, ד"ר י. ליאו, כדי לבקש שטח למגרש ספורט. בעת השיחה ערער ראש העיר על עצם מתן השם מכבי למועדון, ושאל מדוע לא ניתן לו שם פולני. מייסד המועדון השיב לו: "מה שבשביל הפולנים היה קוסי'ציושקו, בשביל הצרפתים נאפוליאון בונפרטה ובשביל האיטלקים גאריבאלדי, היה בשבילנו יהודה המכבי". ד"ר ליאו השתכנע והחליט להקצות שטח למגרש הספורט עבור מכבי. השטח היה לא הרחק ממרכז הרובע היהודי, ברחוב קולטק, בקרבת הנהר ויסלה, ועד אז שימש כמקום ריכוז אשפה. בעמל רב הוכשר המגרש למשחקי כדורגל ולמקצועו שונים באתלטיקה קלה.

שחקני כדורגל "מכבי" קרקוב (בחולצות פסים) מול "הכוח" וילנה, 1923.
בחולצה השחורה השוער וקפטן הקבוצה, זיגמונט נבנצל

משנוצר הבסיס, החלה מכבי להתרחב ולהתפתח ברצורה מרשימה. החלו להתארגן סקציות בענפי ספורט נוספים, של גברים ושל נשים, והושגו יותר ויותר הישגים ספורטיביים הן על ידי הספורטאים והן על ידי הספורטאיות – כשעצם השתתפותן הפעילה של נשים היתה אז תופעה בלתי שכיחה. במקביל נמשכה קליטתם והכשרתם של נערים ונערות ה"קאדרים של יוניורים" – תהליך שהיווה אחד מצווי היסוד של הארגון שעליו שמו ראשוני מכבי דגש חזק ביותר.

בשנותיה הראשונות של מכבי הושגו הישגים רבים, בעיקר בכדורגל, שהיה אז ענף הספורט המוביל ובעל היוקרה. בשנים 1919-1923 זכו כדורגלני מכבי בנצחונות על מספר קבוצות מהצמרת הפולנית: "פוגון" ו-"צ'ארני" מלבוב, "פולוניה" מוורשה, "קרקוביה" ו-"וויסלה" מקרקוב, וכן על קבוצות זרות חזקות כגון "אוניון מז'שקוב צ'כוסלובקיה" ו-"מכבי" מברנו. המכבים שחקו לא רק עם קבוצות בעלות שם ורמה בין לאומית דוגמת "סלאוויה" מפראג, "אדמירה" מוינה ו-"אויפשט" מבודפשט, אלא לעיתים כשוויים בשווים. יחד עם זאת היו גם כשלונות באותה תקופה, כמו שזה קורה בספורט.

באותן שנים הפכה מכבי לגורם בעל השפעה בכמה מישרים אחרים: היא השפיעה במישרין על התארגנות ופעילותן של מספר מסגרות ספורט גדולות, למשל הנהלת "מכבי" היתה ממסדיה של ההתאחדות הפולנית לכדורגל בפולין העצמאית ה"פ.ז.פ.ג." (1919), וממייסדי ההסתדרות העולמית של מכבי ("ועלטרבאנד מכבי") שהוקם בקארלסבאד בצ'כוסלובקיה (1921), ואשר בתור-הזהב שלה כללה למעלה ממאתיים אלף חברים ב-34 סניפים ארציים בכל רחבי העולם. מרכיביה של נבחרת הכדורגל הפולנית מטעם ה"פ.ז.פ.ג." היו י. ביליג (סגן נשיא מכבי) וויקטור כוצ'נר, ממקימי ענף האופניים והאופנועים במכבי, ששימש כקפטן ההתאחדות הפולנית של רוכבי האופניים – ה-"ז.פ.ט.ק.".

קבוצת כדור-עף נשים

גם עתה לא היה קל מאבקם של המכבים. לא פעם הם נתקלו בעוינות הן מצד היהודים הדתיים והן של המוסדות והארגונים הספורטיביים הפולניים. היו מקרים שיהודים דתיים יידו בהם אבנים, והיו ארגונים פולניים ארציים שכלל לא היו מוכנים לקבלם למסגרתם (את השייטים, למשל), והספורטאים הפולניים התייחסו אליהם, לעתים, באופן לא ספורטיבי. יתר על כן, ספורטאי מכבי היו צריכים לפעמים להתמודד נגד שופטים פולניים עיוניים, והיו גם מספר שופטים יהודיים, שמתוך שאיפה להפגין 'אובייקטיביות' שפטו באופן חד-צדדי, לרעתה של מכבי.

קבוצת ההוקי הראשונה, 1929

בשנת 1929, שיא תקופת הזוהר של מכבי, יכול היה הארגון להתגאות במספר שלוחות בערי השדה ובמקומות כמו זקופנה, נובי-טארג, צ'ארני-דונאיץ, קרינצה, ראבקה ונובי-סונץ', וכן ביותר מעשרים ענפי ספורט ("סקציות"): כדורגל, כדוריד, כדורעף, כדורסל, אתלטיקה קלה, התעמלות, הוקי על קרח, החלקה על קרח, סקי, מזחלות, אגרוף, האבקות, סייף, טניס, טניס שולחן, שייט (גם בסירות קאיק), שחיה, כדור מים, טוריסטיקה וטפוס הרים, אופניים ואופנועים, מכוניות (סוירים ומרוצים), רכיבה על סוסים, קליעה ושחמט.

לכל אחד מענפי הספורט שלעיל היתה היסטוריה משלו; לרובם היו השגים נאים, ולכמה גם הצלחות מזהירות. למשל, באתלטיקה קלה זכתה האצנית הנוודעת מרילה פרייוואלד, כוכבה המבריק ביותר של מכבי, מספר פעמים באליפות פולין ב-4 מקצועות (ריצת 60 מ', ריצת 100 מ', ריצת 200 מ' ובקפיצה לרוחק). היא זכתה במקום השלישי באליפות אירופה בדרזדן גרמניה, בריצה 80 מ' משוכות רצה במרוץ שליחים של 100X4 מטר עם שיאנית העולם וואלאס'ביצ'ובנה המפורסמת, וכן ייצגה את פולין 15 פעמים בתחרויות בין-לאומיות. אצניות מכבי – פרייוואלד, מצנדורף, גוטליב, גלזנר ודויטש – זכו פעמים מספר באליפות פולין במרוצי שליחים 80X4 ו-100X4 מטרים, וספורטאיות מכבי זכו באליפות המחוז לנשים ובמקום הראשון בתחרויות לכבוד המרשל י. פילוסדסקי.

קבוצת כדור-מים, בהרכב של י. פורנסקי, האחים יוליאן וזיגמונט ריטרמן, האחים ויקטור ואדולף זולדינגר ו-א. שנפלד, זכתה באליפות פולין שמונה פעמים (החל משנת 1925), כשארבעה משחקניה מופיעים בנבחרת פולין. א. שנפלד זכה באליפות פולין מספר פעמים במשחה 200 מטר בסגנון חזה (1923), בקפיצות ממגדל (1925) ובמשחה 100 מטר בסגנון גב (1925-1928). שחייני מכבי זכו באליפות המחוז בשנת 1930, לפני שחייני "קרקוביה" הטובים. רביעיית השייטים של מכבי נצחה, בתחרויות לא רשמיות, את אלופת פולין דאז "סוקול"; גולש הסקי המפורסם מיקנברון היה אלוף פולין הראשון (ועד שלהי שנות ה-20) בגלישה במורד ו"סלאלום", וכן זכה במספר תחרויות סקי חשובות אחרות. אריך ומנדלבאום נצחו באליפויות המחוז בסקי, א. שטיגליץ היה אלוף פולין במרוץ על הקרח למרחק של 10 ק"מ (1929), השיג מקום ראשון במרוץ אופנעים בכביש במסגרת ה"גרנד פרי של פולין" ב-1931, וזכה באליפות פולין במרוץ אופנעים במסלול אספלט סגור (ורשה, 1933), ומאז לא נוצח בשום מרוץ מסוג זה. אחד משלושת המאמנים הרשמיים של ההתאחדות הפולנית לסקי ("פ.ז.ג.") היה איש מכבי – ט. כץ, וכאשר נשיא פולין דאז, פרופ' אי. מוס'צ'יקי ערך קבלת פנים לספורטאים המצטיינים ביותר במדינה, היו בין המוזמנים גם ספורטאי מכבי מקרקוב – האצנית הנוודעת מ. פרייוואלד ושחקני קבוצת כדור-מים י. ריטרמן, ו. זולדינגר וי. פורנסקי. כמובן שהיו גם כשלונות. למשל, שחקני כדור מים של מכבי, אלופת פולין, נוצחו על ידי שחקני "הכוח ב" מווינה בשעור 8:1 בשנת 1929. בשל שיפוט מגמתי ומכשיל של השופט סמדני, פולני אנטישמי, איבדה מכבי את כתר אלופת פולין בכדור-מים במשחקה נגד "א.ז.ס." בורשה ב-1932 (מטעמים אנטישמיים לא הורשו שחייני מכבי להשתמש בחורף בבריכה המכוסה והמחוממת היחידה בעיר, זו שבאימק"א, בעוד שקבוצות הפולניות הורשו להתאמן בבריכה זו.

שחקני "מכבי" לאחר נצחון בתחרות פינג-פונג

להישגיה של מכבי קרקוב יש להוסיף, כמובן, את ההצלחות ספורטאיה במפועי ספורט יהודיים: בשתי המכביות שנערכו בתל אביב, הראשונה בשנת 1932 והשנייה בשנת 1935, בתחרויות מכבי באירופה שהתקיימו בפראג בשנת 1933 לרגל הקונגרס הציוני ה-18, במכביית החורף בבאנסקה-ביסטריצה בצ'כוסלובקיה בשנת 1930. כך, במכביה הראשונה בארץ זכתה קבוצת כדור-מים במקום ראשון, בשתי המכביות הראשונות בארץ השיגה האצנית מ. פרייוואלד שלוש מדליות זהב - בריצת 100 מטר, 200 מטר ו-80 מטר משוכות – ובמכביה השנייה היא צויינה כספורטאית הטובה ביותר וזכתה במדליית הצטיינות ספורטאי האתלטיקה הקלה זכו באליפות מועדוני הספורט היהודיים בפולין, ופעמיים זכו בגביע של העיתון "נובי דז'ניק". רביעיית גולשי סקי של מכבי זכתה במרוץ שליחים 10X4 ק"מ שנערך בשנת 1935 במסגרת אליפות הסקי של התאחדות מכבי בפולין, אליפות שאורגנה על ידי מכבי קרקוב.

גם במישור הארגוני המשיכה מכבי קרקוב לגלות יוזמה רבה: המועדון אירגן מופיעים בין-מועדוניים גדולים, כגון מרוץ אופניים במסלול קרקוב-זקופנה, יזם ב-1928 את כינוס היסוד של המועדונים והאגודות היהודית לספורט והתעמלות בפולין – כינוס בו הוקם מוסד העל "המועצה היהודית לחינוך גופני בפולין". מכבי המשיכה גם להשתתף בצורה פעילה בעבודתן של התאחדויות הספורט הארציות כמו ההתאחדות לכדורגל "פ.ז.פ.נ.", התאחדות לאתלטיקה קלה "פ.ז.ל.א.", התאחדות סקי "פ.ז.נ.", אופניים ואופנועים "ז.פ.ט.ק." וכן התאחדויות ספורט של מחוז קרקוב כמו התאחדות הכדורגל "ק.א.ז.פ.נ."

ממאפייניה של מכבי קרקוב היה גם ההווי הספורטיבי המיוחד ששרר בה, אשר נבע לא רק מרבגוונותם של ענפי הספורט ומהיקף פעילותם של אלפי החברים – ספורטאים מתחרים וחובבים – תופעה אשר כשלעצמה היתה יחודית בין ארגוני הספורט היהודיים בפולין ובין ארגוני הספורט בפולין בכלל, אלא גם מריבוי אתרי הספורט השונים בהם נערכו פעילויות אלה (מחנות הספורט שפעלו החל משלהי שנות ה-20 במקומות כמו ראיצה, מילובקה, קובאניץ, זברדון, קריניצה, אורגנו גם קורסים לסקי ולענפים אחרים). מאות רבות של ספורטאים וחובבי ספורט נהרו למחנות ספורט שאורגנו על ידי מכבי מידי שנה, בקיץ ובחורף, בכפרים ובמקומות נופש ההרים. אלפי צופים-אוהדים נמשכו לאירועים הספורטיביים שארגנה הקבוצה ב"ביתה", ולאירועים בינלאומיים, כמו משחקי הוקי קרח עם קבוצות מקנדה – אלופי העולם דאז – ומופעי החלה אמנותית על הקרח בהשתתפותם של אלופי אירופה.

במגרשה של מכבי נערכו גם מפגשים, פסטיבלים ונשפים עממיים של ארגונים ומוסדות יהודיים שונים, וכן אמונים ומשחקים של אגודות ספורט יהודיות קטנות. ועוד, רוב רובם של המבצעים הספורטיביים היהודים בעיר, דוגמת ההופעה של האתלט והגיבור היהודי המפורסם ברייטבארט, או טורניר שח-מט עם רובינשטיין הנודע, אורגנו או נתמכו על ידי מכבי.

"שמסון היהודי" זיישה ברייטבארט (1887-1925) במגרש מכבי, תחילת שנות ה-20

תחנת מחסה מפוארת לסירות שייט הוקמה בתחילת שנות ה-30 על שפת נהר הוויסלה, על ידי גשר דמבניצקי, והפכה למרכז פעילות מרשימה בענף ספורט זה, או שדה קרח שהוכן במגרשה של מכבי מדי חורף ופעל עד שעות הלילה. להקמת התחנה לסירות ולשייטים סייע רבות אינג' י. ליליינטאל – נשיא מכבי בשנים 1931-1933, שעזר בהשגת האישור להקמת התחנה וכן בעצים שתרם למטה זו. שדה הקרח שבמגרשה של מכבי היה הגדול בעיר, והיה מצוייד בחדרי הלבשה, תאורה חשמלית ורמקולים להשמעת מוסיקה. למועדון מכבי היו גם מגרשי טניס בקרבת הפארק ע"ש ד"ר יורדן.

ככל הנראה מנתה מכבי קרקוב בשנת 1929 כ-6,000 חברים. במספרים אלה כלולים כנראה בנוסף על ספורטאים מתחרים מקרקוב גופה (אשר מנו לפי ב. הלפרן, מעל 1,000 גברים ונשים) גם חברים חובבי ספורט, וכן חברים בשלוחותיה של מכבי בערי השדה, וענף הסקי של מכבי על שלוחותיו מנה כ-500 חברים (לשם השוואה: ב"הכוח" וינה היו כ-1,200 חברים והקבוצה ינקה מאוכלוסיה שהיתה גדולה כמעט פי ארבעה מהאוכלוסיה ממנה ינקה מכבי קרקוב – מספר התושבים היהודיים בווינה היה אז כ-200,000 בעת שבקרקוב גרו כ-55,000 יהודים). במכבי פעלו 6 מדורים: מדור לעניני אדמיניסטרציה, מדור משק כולל עניני המגרש,

לשכות המועדון, פיקוח וביקורת, גזברות, ומדור ארגון, תעמולה וגזברות. באותה תקופה פעלו בפולין כולה כ- 100 מועדוני ספורט יהודיים.

מיקומו של מגרש מכבי וקרבתו ללב הרובע היהודי היוו גורם מסייע במשימה לפופולאריזציה של הספורט בין היהודים בעיר, ובמקביל לעליית יוקרתה הן בעיני הציבור היהודי והן בציבור הלא-יהודי, בקרקוב ומחוצה לה, התגברה גם תחושת ההזדהות והגאווה הלאומית בקרב אלפי יהודים.

צעירי מכבי במצעד לציון 25 שנים לקיום המועדון

מפגש בוגרי "מכבי" בתל אביב, 1952